

عکس: ایسنا

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس درباره تأثیر ساخت سد بر تالاب شادگان

ایراد فنی به مارون ۲

گزارش

بی‌تایید میرعظیمی

خبرنگار

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای

اسلامی درباره تبدیل شدن «تالاب شادگان» به کانون گردوغبار در صورت ساخت «سد مارون ۲» و یا افزایش تخصیص منابع صورت‌گرفته در آن حوضه به کشاورزی هشدار داد و اعلام کرد احداث این سد آبریز پیشنهاد نمی‌شود. پیشتر کارشناسان زمین‌شناسی نیز در گفت‌وگو با «ایران»، اثرات بسیار نامطلوب محیط زیستی ساخت سد مارون ۲ را یادآور و ساخت این سد را باعث کاهش بیش از پیش ورود آب به رودخانه مارون در بهیجان دانستند. آنها اعلام کردند مارون ۲ صدمات چشمگیری را به شهرهای پایین‌دست، بویژه تالاب بین‌المللی شادگان وارد می‌کند.

این کارشناسان همچنین بر مکان‌یابی اشتباه سد روی شاخه اصلی رودخانه مارون که پیرآب و شیرین است، ایراد اساسی وارد کرده و نسبت به رخداد مشکلات عدیده در کیفیت آب رودخانه در

فصول خشک و تخریب اکوسیستم و محیط زیست منطقه هشدار می‌دهند. به گفته آنها این سد روی یک گسل زلزله ساخته می‌شود. همچنین تالاب شادگان در حالی از سوی ساخت سد مارون تهدید می‌شود که به تازگی گلنگ احداث یک پتروپالایشگاه هم در کنار آن به زمین زده شده است. از سوی دیگر نماینده شهر شادگان هم اعلام کرده است تالاب را تبدیل به اقامتگاه و رستوران کنند. آنطور که سیدعلی مولا، معاون محیط زیست خوزستان به روزنامه ایران گفته است هیچ مجوزی از سوی محیط زیست برای ساخت و سازهای گردشگری در دل تالاب صادر نشده است.

پایان شادگان

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، در گزارشی تحت عنوان «ارزیابی کارشناسی احداث سد آبریز با توجه به منابع و مصارف حوضه آبریز مارون - جراحی» تأکید می‌کند: «با توجه به مصرف ۱۰۰درصدی منابع آب زیرزمینی در حوضه آبی مارون - جراحی و وضعیت رو به زوال تالاب شادگان، بهتر است که مصارف آب در این حوضه کاهش پیدا کند و سد مارون ۲ نیز ساخته نشود.»

تکفیر به ته دیگ منابع آبی رسیده

براساس این گزارش، تقریباً تمام پتانسیل منابع آب تجدیدپذیر حوضه آبریز مارون - جراحی که سالانه ۸/۱۸۵۳ میلیون مترمکعب برآورد شده است، توسط برداشت‌های مستقیم و طرح‌های توسعه واقع در استان خوزستان مصرف می‌شود. عمده برداشت‌های مستقیم حوضه مربوط به بخش کشاورزی سنتی واقع در پایاب حوضه در استان خوزستان است. تخصیص منابع آب صورت‌گرفته ازسوی وزارت نیرو برای حوضه آبریز مارون - جراحی که در سال ۱۳۹۵ ابلاغ شده، نیازمند کاهش کل مصارف استان خوزستان در این حوضه به میزان ۵۳ درصد است.

پژوهشگران مجلس همچنین با توجه به منابع و مصارف زمان حاضر حوضه و شرایط محیط‌زیستی تالاب شادگان در حوضه آبریز مارون - جراحی تأکید کرده‌اند: روند کاهشی میانگین بلندمدت بارش و آبدهی حوضه که نشان‌دهنده آثار تغییرات اقلیم و خشکسالی براین حوضه است، همچنین کاهش ۴۴درصدی آبدهی رودخانه جراحی طی دو دهه اخیر نسبت به نیم‌قرن قبل از آن، دورنمای خوبی از منظر بهبود و یا

علاوه‌بر تبعات اجتماعی، احتمال تبدیل شدن زمین‌های رهاشده به کانون‌های محلی گردوغبار را افزایش می‌دهد.

تبدیل تالاب به کانون ریزگردها

براساس این گزارش، تالاب بین‌المللی شادگان بزرگ‌ترین تالاب کشور با بخش‌های آبی شیرین، لب‌شور و شور با تنوع زیستی کم‌نظیر در سطح کشور است که در سال‌های اخیر با مشکلات کمتی‌وکیفی مواجه شده و حداقل نیاز جمعی بخش شیرین تالاب را که معادل ۷۰۰ میلیون مترمکعب در سال است، دریافت نکرده است. کاهش حداقل جریان شیرین ورودی به تالاب، اکوسیستم و جوامع وابسته به این زیستگاه ارزشمند را با تهدید جدی روبه‌رو کرده است. خشک شدن این تالاب، آن را به یکی از کانون‌های داخلی منشأ گردوغبار تبدیل می‌کند.

همچنین اگرچه در راستای پوشش تخصصی صورت‌گرفته، احداث سد آبریز در حوضه مارون و در استان کهگیلویه و بویراحمد پیشنهاد شده است اما موقعیت مصارف اصلی و طرح‌های توسعه کشاورزی مرتبط با این سد در حوضه زهره قرار دارند، لذا تأمین مصارف سد آبریز نیازمند انتقال آب بین حوضه‌ای است که با توجه به شرایط حوضه مبدأ، وقوع چالش‌های اجتماعی، اقتصاد و زیست‌محیطی در سطوح بین‌استانی و درون‌استانی دور از انتظار نیست.

ضمن آنکه با توجه به شرایط زمان حاضر حوضه آبریز مارون - جراحی ازجمله روند کاهشی بارش و آبدهی حوضه، سهم بالای کشاورزی معیشتی استان خوزستان در اضافه برداشت‌ها، مصرف کل منابع آب تجدیدپذیر حوضه و شرایط بفرنج تالاب بین‌المللی شادگان، نهنتها بارگذاری جدید بر پتانسیل منابع آب در تعارض با پایداری محیط زیستی حوضه مارون - جراحی و تالاب شادگان است، بلکه مصارف موجود نیز جهت حصول پایداری حوضه باید تعدیل شود و کاهش یابد، در همین راستا احداث سد آبریز مذکور نیز پیشنهاد نمی‌شود.

خشک شدن ۵ میلیون نخل

احمد لایق‌باشان‌زاده «معاون محیط زیست طبیعی کشور نیز پیشتر، ساخت سد مارون را تهدیدی برای کشاورزی و نخلستان‌های استان خوزستان دانسته و هشدار داده بود که این سدی می‌تواند تالاب شادگان را نابود کند. اما رها نشان می‌دهد بی‌آبی فقط در شادگان ۵ میلیون

بدست آمده مانند ظرف سه‌پایه ازبکی حاکی از تعامل با محیط زیست و بهره‌مندی روشمند از طبیعت دارد که افراد فاقد تخصص و آگاهی از تعامل با محیط زیست، نمی‌توانستند چنین چیزی بسازند.

با توجه به قدمت منطقه، چرا نظارت‌آباد از نظر گردشگری تاریخی شناخته شده نیست؟

این را باید از متولیان امر و آنهاپی پرسید که بی‌توجه به ظرفیت‌های مهم و حیاتی یک منطقه به برنامه‌های اشتباه رآورده‌اند و مراتب مهم منطقه را دست کم می‌گیرند. نظارت‌آباد شهری است که علاوه بر محیطه ازبکی، محوطه‌های مهم دیگری هم دارد اما درریخ از توجه حتی در حفظ شخصیت سایت‌های باستانی. در تقسیمات باستان شناسی، نظارت‌آباد جزو دشت ساوجبلاغ محسوب می‌شد و هنوز هم برخی می‌گویند جزو دشت ساوجبلاغ است در حالی که می‌توان ادعا کرد که اینطور نیست زیرا به دلیل وجود محوطه ازبکی یا گارزستگ، محوطه‌های حصار یک و دو، به نوعی شخصیتی مستقل‌تر از ساوجبلاغ دارند و به همین خاطر اهمیت فراوانی پیدا می‌کنند.

آیا از آثار باستانی و گنجینه‌های این منطقه مورد سرتقت و تعرض افراد و قاچاقچیان قرار گرفته است؟ خبری دقیق از این موضوع ندارم. به هر حال چند سالی است که ازبکی بیشتر مورد توجه مردم و دولت قرار گرفته است. دولت به نوعی تولی‌گیری و مدیریت محوطه را به عهده گرفته است.

با توجه به اهمیت تاریخی این محوطه چه تهدیدات و آسیب‌هایی در برابر این میراث فرهنگی کهن قرار دارد؟

با توجه به تشکیل دبیرخانه ثبت جهانی و انجام برخی کارهای مختصر، می‌توان گفت بی‌توجهی، نادیده گرفته شدن، بی‌برنامگی دست‌گل متولی و نداشتن برنامه‌ای برای حل

نخل را در معرض خشکی قرار داده است.

شور شدن آب شیرین منطقه

«حمید بابلی موخر» کارشناس ژئومورفولوژی نیز به «ایران» گفته است: «مسأله مهم این است که ۸۰ درصد سازند نمکی گچساران زیر منطقه‌ای است که قرار است سد ساخته شود و این موضوع مهمی است. یعنی خود دریاچه سد مارون از دو طرف دقیقاً متصل به سازند گچساران بوده و این سازه بخشی از دریاچه را شامل می‌شود. در حقیقت سازه گچساران مشکل اصلی در ساخت سد به شمار می‌رود. ساخت سد روی این سازه بشدت کیفیت آب مارون را کاهش می‌دهد.» سازند گچساران همان سازندی است که سد گنوند روی آن ساخته شد و بخش زیادی از آب شیرین کارون را به شورابه تبدیل کرد تا از دسترس مصرف‌کنندگان خارج شود.

فرسایش خاک

این کارشناس به نتایج منفی زیست‌محیطی احداث سد مارون اشاره کرده و گفته است: «یکی از معضلات دریاچه سد مارون فرسایش خاک ناشی از قطع درختان بلوط ۵۰۰ و ۱۰۰۰ ساله و انتقال رسوب خواهد بود. با قطع این درختان حجم عظیمی از رسوب به دریاچه انتقال پیدا کرده و میزان ذخیره آب آن کاهش می‌یابد. بنابراین با انتقال پیدا کرده و میزان ذخیره آب آن کاهش می‌یابد. بنابراین با این شرایط و از بین رفتن پوشش گیاهی، وضعیت فرسایش خاک بدتر خواهد شد.»

ساخت سد روی خط زلزله

در همین حال «پارسا برجسته» کارشناس زمین‌شناسی نیز مهم‌ترین ویژگی حائز اهمیت در منطقه را شدت خردشدگی دانسته و به این می‌گوید: «این سد، وضعیت ژئوتکنیک و آب‌بندی، طرح‌های منطقه را مشکل‌ساز می‌کند. این محدوده باید با حساسیت خاص و ناآرامی‌ها بررسی شود؛ زیرا تعداد سیستم‌های شکستگی و خردشدگی قابل توجه است. در حقیقت پرشمارترین سیستم شکستگی در حوزه زمین شناسی در این منطقه مشاهده می‌شود.» وی می‌افزاید: «بررسی‌های لرزه‌زهی ساخت» نشان می‌دهد که گسل‌های بهیجان و ارجان فعال هستند. پس از دیدگاه لرزه زمین‌ساخت‌یاد این اطمینان را پیدا می‌شود در برابر زمین‌لرزه‌های مشهور منطقه مقاوم و پایدار است، تا قبل از این اطمینان نباید اقدام به ساخت سد کنیم.»

و فصل سند مالکیت، این محوطه را تهدید می‌کند. علاوه برآن، دیده نشدن محوطه در سیاست‌های مهم فرهنگی استان، موجب تقلیل جایگاه این محوطه بی‌دیل شده و یک سایت مهم به محل برگزاری جشن‌ها و برنامه‌هایی مانند فروش آتش تبدیل شده است. همچنین ورود بازدیدکننده بدون ایجاد بستر مناسب و قانونمند، بی‌توجهی به حل و فصل سند مالکیت (از شخصی به دولتی که هنوز سند رسمی آن به نام دولت صادر نشده است) که مانعی جدی در مسیر جهانی شدن است، از موارد دیگری است که می‌توان به آن اشاره کرد.

این در حالی است که ازبکی به تنهایی مهم‌ترین، شاخص‌ترین و فاخرترین سایت باستانی استان و یکی از ظرفیت‌های توسعه صنعت گردشگری کشور به شمار می‌رود و از این رو به توجه ویژه‌ای نیاز دارد. حفاظت از این مناطق تا چه حد

دغدغه مسئولان استان است؟

با تمام احترامی که برای مدیران استان قائل هستیم باید عرض کنم وضعیت کنونی این سایت مهم، بیانگر طرز نگاه مدیران و متولیان است. مکاتبات ما هم موجود است و پیگیری‌ها و کارزارها هم همینطور. در یک کلام باید بگویم حراست از سرمایه‌های ملی و مواریت فاخر کشور، تعهد، برنامه‌ریزی، تخصص و هم‌سعه صدر می‌خواهد؛ اما مهم‌تر از اینها عشق می‌خواهد.

برای گسترش و توسعه گردشگری چه فعالیت‌هایی در این منطقه صورت گرفته و چه فعالیت‌هایی باید صورت بگیرد؟

برای توسعه گردشگری در نظارت‌آباد، کار خاصی صورت نگرفته است. نظارت‌آباد ظرفیت گردشگری صحرایی و تاریخی دارد و برای توسعه آن باید موارد و مسائل مرتبط با ازبکی که در بالا به برخی از آنها اشاره شد، حل و فصل شود. بی‌ازبکی در این شهرستان هیچ کاری جواب نمی‌دهد.

زیست‌بوم

خبر در خبر

ایسنا وحید نواداد، معاون

میراث فرهنگی آذربایجان شرقی با تأکید بر اینکه تخریبی در محوطه باستانی «ربع رشیدی» رخ نداده است، در پاسخ به منتقدان و معترضان نسبت به وضعیت این اثر تاریخی گفت: منظره‌ای که از این محوطه ۱۳ هکتاری مشاهده می‌شود، خاک، تل و تپه است، اما مردم باید به یاد داشته باشند این تل مشتی از خاک و توده سنگ نیست، بلکه در بطن و دل آنها آثار مادی و میراث غنی هنر و معماری «ربع رشیدی» نهفته است.

ایرنا علیرضا احمدی،

مستول دبیرخانه ستاد مرکزی هماهنگی خدمات سفر کشور گفت: استان کردستان در ۶ ماهه نخست امسال با هفت یادمان فصال دفاع مقدس در شهرستان‌های سنندج، سروآباد، یانه و مریوان آماده میزبانی از کاروان‌های راهیان نور خواهد بود.

ایسنا مصطفی بیگدلی،

معاون دفتر امور مراغ سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور با تأکید بر اینکه هرگونه بهره‌برداری انبوه بدون مجوز، جساق تلفی می‌شود و پیگرد قانونی دارد، اظهار کرد: برداشت و بهره‌برداری گیاهان دارویی همراه با آموزش برای بازاریابی و افزایش فروش به کاهش میزان حضور دام‌ها در مراغ کمک می‌کند.

میراث‌آینا احسان زهره‌وندی،

سرپرست معاونت میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، کردشگری و صنایع‌دستی خراسان رضوی از آغاز عملیات مرمت بنای تاریخی ریباط فیض‌آباد مه ولات در آستانه روز محوطه‌های تاریخی خبر داد.

مهر ۲۸ نفر از نمایندگان

مجلس در طرحی ارائه شده، برخی از قوانین و احکام را در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری نامعتبر دانستند.

ایسنا کتاب « **تا** ثیر

فرهنگ آشوری بر مانناها» بر پایه نتایج کاوش‌های باستان‌شناسی اسماعیل یغمایی در محوطه قلاچی در یوکان پس از گذشت ۴۰ سال از سوی انتشارات دادکین منتشر شد. ماجرای کاوش محوطه قلاچی براساس یک گزارش آغاز شد.

ایسنا عبدالله سالاری،

کارشناس اکولوژی و مدیریت حیات وحش گفت: گاهی مردم به نوزادان یا جوجه‌های حیات وحش برخورد و فکر می‌کنند که آنها توسط مادرشان رها شده‌اند. مردم اصلاً نباید آنها را بگیرند و به محیط زیست یا جای دیگر تحویل دهند چرا که اگر از چرخه طبیعت خارج شوند، برگرداندن آنها به چرخه به هیچ‌عنوان امکان‌پذیر نخواهد بود. در این صورت حیوان نهایتاً به باغ وحش‌ها واگذار می‌شوند که ارزش اکولوژیکی بالایی ندارند.

۸۰ درصد

۸۰ درصد سازند نمکی گچساران زیرمنطقه‌ای است که قرار است سد مارون ۲ در آن ساخته شود که به شوری آب شیرین منطقه منجر می‌شود

+

قابلیت ثبت جهانی ازبکی

آش سرد گردشگری برای تپه ۹ هزارساله ازبکی

گفت‌وگو

نیلوفر منصوروی

خبرنگار

محوطه ۹ هزار ساله ازبکی محل

زندگی روستانشین‌هایی بود که برای نخستین‌بار از خشت‌دست‌ساز و سیمان در این محوطه استفاده می‌کردند. آوازه ازبکی در جهان آنقدر بلند است که نمونه‌ای از نخستین خشت‌دست‌ساز بشر آن از سوی دولت ایران، در سال ۲۰۰۵ به سازمان ملل اهدا شد و هم‌اکنون در این سازمان نگهداری می‌شود. «سپایمک صغافی» رئیس انجمن تاریخ و میراث ایرانیان اما به «ایران» می‌گوید: «تنها برنامه‌ای که تا الان است که از ازبکی و برای معرفی ازبکی انجام گرفته، برگزاری جشنواره خوراک و صنایع دستی است.» با او درباره ازبکی و ازبکی‌های ایران در نظارت‌آباد به گفت‌وگو نشستیم. اواعتماد دارد قابلیت ثبت جهانی ازبکی بیشتر از برخی سایت‌های در دست اقدام کشور است.

درباره تپه ازبکی چه چیزی لازم است که بدانیم؟

ازبکی محوطه باستانی گسترده‌ای است که از یک تپه بلند مرکزی (تپه الف معروف به دژ مادی) به ارتفاع ۲۶ متر از سطح زمین‌های اطراف تشکیل شده و در اطراف آن تعدادی تپه کوتاه با ارتفاع حدود ۲ متر وجود دارد. برای این محوطه باستانی می‌توان وسعتی برابر ۱۰۰ هکتار در نظر گرفت. این محوطه،

یکی از ارزشمندترین محوطه‌های باستانی دنیا به شمار می‌رود که قابلیت‌های ثبت جهانی‌اش به مراتب بیشتر از برخی سایت‌های در دست اقدام کشور است. این محوطه باستانی، تپه‌های زیادی دارد، اما فقط ۱۰ تپه آن ارزشمند است که ۶ تپه؛ بیان تپه، جبران تپه، دوشان تپه، گوموش تپه، مارال تپه و تپه مرتفع ازبکی (دژ مادی) توسط دانشمند پرتالاش دکتر یوسف مجیدزاده (از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۴) کاوش شده است.

محوطه ازبکی در اواسط هزاره دوم پیش از میلاد شهر بزرگی بود. دژ مادی، در مرکز محوطه و روی بقایای باستانی و پیش از تاریخ، با حصاری عظیم به عرض ۷ متر، ارتفاع ۲۶ متر در مساحتی بالغ بر ۹۰۰ متر مربع ساخته شد. از این تاریخ تا پایان

عصر پادشاهی مادها سه قلعه یا دژ دیگر روی ویرانه‌های نخستین قلعه برپا شد. دژ مادی در تاریخ ۸ مهر ۱۳۵۲ با شماره ۹۵۵ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. این تپه‌ها و آثار آن بقایای دیگری که هنوز زیر خاک مدفون هستند، ثابت می‌کنند ساکنین وقت آن هوشمند، شخصیت‌دار و تمدن‌ساز بودند.

چه آثاری درخصوص تمدن‌ساز بودن اهالی این روستا وجود دارد؟ از شاخص‌ها و شگفتی‌های بی‌بدل ازبکی نشیمن می‌توان به ساخت معبد رنگین‌یان تپه، خشت‌های ۹ هزار ساله به‌عنوان اولین خشت دست‌ساز بشر، لوح آغاز عیلامی (سند همگاری تجاری ازبکی و شوش در ۶ هزار سال پیش)، دستیابی ساکنان پیش از تاریخ محوطه ازبکی به سیمان برای اولین‌بار در تاریخ

عکس: میزبان

نظارت‌آباد شهری

است کهن

که علاوه بر

محوطه ازبکی،

محوطه‌های

مهم دیگری

هم دارد اما

دریخ از توجه

حتی در حفظ

شخصیت

سایت‌های

باستانی